

ความเชื่อของชุมชนบ้านเสมาที่มีต่อพระอิศระชัย (พระลาก)
วัดพัทธเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช*
BELIEFS OF THE BAN SEMA COMMUNITY TOWARDS PHRA ITSARACHAI
(PHRA LAK) OF WAT PHATTHASEMA, MOO 6, THA DI SUB-DISTRICT,
LAN SAKA DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

วรินทร์ สกุนรัตน์¹, จิตติมา ดำรงวัฒนะ^{1*}, สุธิรา ชัยรักษา เงินถาวร¹, บุญยิ่ง ประทุม¹,
ชวนะ ทองนุ่น², เจียร ชูหนู², สุชาติ มสันต์², จรวัยพร เหมรังษี²

Warinthon Sakunrat¹, Jittima Damrongwattana^{1*}, Sutira Chairaksa Ngenthaworn¹, Boonying Prathum¹,
Chavana Thongnun², Chian Chunu², Suchat Masun², Jaruyaporn Hemrangsee²

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

¹Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราชประเทศไทย

²Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: jittima_dam@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของตำนานพระอิศระชัย (พระลาก) วัดพัทธเสมา และ 2) ศึกษาความเชื่อความศรัทธาในพระลากพระอิศระชัย (พระลาก) และ 3) เพื่อศึกษาพิธีกรรมและการแก้บน วัดพัทธเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลสำคัญ ผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน และ ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน รวม 5 คน เครื่องมือรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์แบบโครงสร้างเป็นสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ รวมถึงการสังเกตการณ์ในงานประเพณีลากพระ การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาข้อเท็จจริงกับข้อมูล และนำข้อมูลที่เป็นจริงมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ประวัติความเป็นมาของพระอิศระชัย (พระลาก) พบว่า พระพุทธรูปองค์นี้มีเรื่องเล่าว่ามีอยู่ด้วยกัน 7 องค์ เป็นพระที่ถูกสร้างขึ้นโดยพระเจ้าแผ่นดินครั้งสมัยอยุธยา แล้วอัญเชิญไปยังหัวเมืองต่าง ๆ หนึ่งในนั้นคือ นครศรีธรรมราช และมาประดิษฐานอยู่ที่วัดพัทธเสมา โดยชาวบ้านในย่านนี้จะมาร่วมกันสมโภชและลากพระลงน้ำทุกปี 2) ความเชื่อที่มีต่อพระลากวัดพัทธเสมาไม่ได้เป็นเพียงการสักการะรูปเคารพในทางพุทธศาสนาเท่านั้น ความเชื่อเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อการรวมกลุ่มทางสังคม เกิดเป็นประเพณีการลากพระที่เน้นความร่วมมือและการสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น 3) การแก้บนเมื่อการบนบานความสำเร็จในเรื่องคดีความ มีความหลากหลาย เช่น การปิดทอง ที่ปรับเปลี่ยนมาปิดที่รูปจำลองหน้าศาลาแทนเนื่องจากข้อห้ามของทางวัด และการบริจาคเงินลงโรง (ตู้รับบริจาค) รวมถึงการถวายอาหารแห้ง หรือการบริจาคอาหารสัตว์

คำสำคัญ : ความเชื่อ, พระอิศระชัย (พระลาก), วัดพัทธเสมา

Abstract

This study aimed to: 1) investigate the historical background and legend of Phra Isarachai (Phra Lak) at Wat Phatthasema; 2) examine the beliefs and faith associated with Phra Isarachai (Phra Lak); and (3) explore the rituals and votive offerings performed at Wat Phatthasema,

Village No. 6, Tha Di Subdistrict, Lan Saka District, Nakhon Si Thammarat Province. This research employed a qualitative research methodology. Key informants consisted of two individuals directly associated with Phra Isarachai (Phra Lak) and three community leaders, totaling five participants. Data were collected through structured interviews using an interview guide, as well as participant observation during the annual Phra Lak (Buddha-pulling) festival. The collected data were analyzed descriptively to identify factual information and interpret the findings in relation to the research objectives. The findings revealed that: 1) Regarding the historical background of Phra Isarachai (Phra Lak), local narratives indicate that the Buddha image is one of seven sacred Buddha images commissioned by a king during the Ayutthaya period and subsequently enshrined in various regional centers. One of these images was brought to Nakhon Si Thammarat and is currently enshrined at Wat Phatthasema. Local residents annually organize celebratory ceremonies and participate in the traditional waterborne Buddha-pulling procession in honor of the sacred image. 2) Concerning beliefs and faith in Phra Isarachai (Phra Lak), the findings suggest that devotion to the Buddha image extends beyond its role as a religious object in Buddhism. These beliefs contribute significantly to social cohesion within the community and serve as a foundation for the Phra Lak tradition, which emphasizes collective participation, mutual cooperation, and the transmission of local cultural identity across generations. and 3) With respect to rituals and the fulfillment of vows, the study found that individuals who achieve success after making vows—particularly in legal disputes and court cases—perform various forms of votive offerings. These include applying gold leaf, making monetary donations to the temple donation box, offering dried food, and donating animal feed. Due to temple regulations prohibiting the application of gold leaf directly onto the sacred Buddha image, devotees currently apply gold leaf to a replica statue located in front of the pavilion instead.

Keywords: Belief, Phra Isarachai (Phra Lak), Wat Phatthasema

บทนำ

ความเชื่อของพระลากของชุมชนบ้านเสมา ซึ่งเกิดขึ้นมาอย่างยาวนานความเชื่อของคนในชุมชนบ้านเสมา มีผลต่อวิถีการใช้ชีวิตของของคนในชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป ในแต่ละชุมชนมีความเชื่อไม่เหมือนกัน เพราะแต่ละชุมชนมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน ซึ่งอำเภอลานสกามีการเชื่อในเรื่องขององค์พระลากมาก เพราะพระลากมีลักษณะแตกต่างจากพระพุทธรูปอื่น เช่นมีลักษณะปากแดง แต่งองค์ทรงเครื่องที่สวยงาม เป็นประเด็นที่น่าสนใจนำมาสู่การศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อพิธีกรรมของเรือลากซึ่งท่านประทับในเรือที่ลากในน้ำซึ่งแตกต่างจากพระพุทธรูปอื่น ในชุมชนจึงมีการจัดทำเรือพระที่แตกต่างจากเรือพระแบบลากทางบก เพื่อศึกษาเผยแพร่ให้กับสังคมภายนอกได้รับรู้ถึงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเสมา จังหวัดนครศรีธรรมราช (ชวนอ่าน, 2566)

ความเป็นมา มีเรื่องเล่าในท้องถิ่นเล่าต่อกันมาว่า เมื่อครั้งที่มีการหล่อองค์พระพุทธรูปเกิดเหตุการณ์ประหลาดขึ้น ท้องฟ้ามีดมัวมีพายุพัดอย่างรุนแรง ชาวบ้านเห็นเหตุการณ์ผิดปกติต่างพากันวิ่งหนีกลับบ้านกันหมด เมื่อเหตุการณ์ดังกล่าวสงบลงต่างพากันมาดูก็เห็นองค์พระพุทธรูปหล่อเสร็จเรียบร้อยแล้วและมีความสวยงามมาก จึงเชื่อกันว่าเทวดาได้ลงมาช่วยหล่อพระจนเสร็จ พระพุทธรูปที่ประจำบนเรือพระวัดพัทธเสมา

หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “พระลากวัดเสมา” เป็นพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร กล่าวคือเป็นพระพุทธรูปยืนถือบาตรเนื้อทองคำมีนามว่า “พระอิระชัย” เชื่อว่าสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยมีพระพุทธรูปลักษณะเดียวกันจำนวน 7 องค์ ประดิษฐานตามหัวเมืองต่าง ๆ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานหรือสถานที่ที่แน่ชัดสำหรับพระอิระชัยที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ประดิษฐานอยู่ที่วัดพัทธเสมา ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดใกล้เคียงมีความศรัทธาและเคารพนับถือเป็นอย่างมาก โดยเชื่อว่าใครบนบานหรือขอสิ่งใดมักจะสมหวัง ทางวัดและชุมชนจึงได้จัดให้มีพิธีสมโภชพระลากขึ้นเป็นประจำทุกปีในเดือน 6 และเดือน 11 โดยการสงน้ำ และจัดประเพณีชักพระ ทั้งทางบกและทางน้ำ ส่วนสถานที่พบพระลากชาวบ้านตั้งชื่อว่าประตูแดง “หน้าวัดพัทธเสมา” ต่อมาได้เชิญมาประดิษฐานไว้ในพระวิหารและมีการทำบุญตักบาตรตลอดมาาร่วมเป็นเวลาร้อยปีมาแล้วจวบจนปัจจุบัน (ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม, 2556)

จากความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเพื่อสืบทอดประเพณีที่ดึกดำบรรพ์สืบต่อไปเนื่องจากมีตำนานที่น่าสนใจและยังเป็นความเชื่อ ความศรัทธาของชาวบ้าน ที่มีต่อประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เหมือนกับประเพณีชักพระที่อื่น ๆ นอกจากนี้การศึกษานี้ยังเป็นการรวบรวมความรู้ ข้อมูลจากแหล่งที่มาต่าง ๆ ที่เล่าถึงความศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อประเพณีการชักพระทางน้ำของชาวบ้านที่มีพื้นเพอยู่ดั้งเดิมและยังช่วยกันอนุรักษ์ สืบสานและส่งเสริมให้เป็นที่รู้จักแก่ชาวบ้านต่างพื้นที่ นักท่องเที่ยวที่มาชื่นชมประเพณีดั้งเดิมแต่โบราณของชาวบ้านที่มีมาตั้งแต่สมัย พ.ศ. 2553 ในวันออกพรรษาพระลากวัดพัทธเสมาหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าพระลากวัดเสมา การชักพระทางน้ำเป็นประจำของชุมชน อย่างไรก็ตามหลายฝ่ายยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับการสืบทอดประเพณีนี้ หากไม่มีการสืบทอดอย่างต่อเนื่องก็จะสูญหายไปตามกาลเวลา การศึกษานี้ จึงมุ่งเน้นให้เห็นถึงความเชื่อความศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อพระลากและประเพณีชักพระเพื่อสืบต่อไปยังคนรุ่นหลังได้เห็นถึงประเพณีที่ดึกดำบรรพ์สืบต่อไปให้ยาวนาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของตำนานพระอิระชัย (พระลาก) วัดพัทธเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาความเชื่อความศรัทธาในพระลากพระอิระชัย (พระลาก) วัดพัทธเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาพิธีกรรมและการเก็บเกี่ยวเกี่ยวกับพระอิระชัย (พระลาก) วัดพัทธเสมา ชุมชนบ้านเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการการวิจัย

การวิจัยเรื่องความเชื่อของชุมชนบ้านเสมาที่มีต่อพระอิระชัย (พระลาก) วัดพัทธเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดกระบวนการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ที่มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้คนสำคัญ จัดเป็นแหล่งข้อมูลที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดเชิงลึก เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพระลากและพิธีกรรมเกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน ประกอบด้วย 1) ปราชญ์ชาวบ้านด้านพิธีกรรม 2) ผู้รู้คนสำคัญในการจัดการแต่งกายขององค์พระลาก กลุ่มผู้นำชุมชน จัดเป็นแหล่งข้อมูลที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียด ด้านความเชื่อในชุมชนบ้านเสมาต่อพระลาก ในฐานะผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้นำชุมชนหมู่ 6 2) กำนันตำบลท่าดี 3) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 กลุ่มชาวบ้าน ที่มีความเชื่อหรือเคยรับรู้ข้อมูลเรื่องการบนบาน จัดเป็นแหล่งข้อมูลที่ให้

ข้อมูลเกี่ยวความเชื่อเรื่องการบนบาน และการแก้บน ในฐานชาวบ้านที่มานบนบานต่อพระอิศระชัย (พระลาก) จำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) นางสุจิตร์ สัจมาศ 2) นางประนอม ไทยสุชาติ 3) นางละเอียด มลไชย

เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์แบบโครงสร้างเป็นสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์ คือ ประวัติความเป็นมาของพระอิศระชัย (พระลาก) และความเชื่อในชุมชนบ้านเสมาต่อพระอิศระชัย (พระลาก) และพิธีกรรมตามความเชื่อ ชุมชนบ้านเสมาที่มีต่อพระอิศระชัย (พระลาก) วัดพัทธเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยนำข้อมูลที่รวบรวมมาได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ช่วยแนะนำโดยมี 1) เจ้าหน้าที่สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ 1 ท่าน 2) เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร 1 ท่าน 3) ผู้นำชุมชนด้านศาสนา (พรหมประจำหมู่บ้าน) 1 ท่าน เพื่อให้ท่านได้ให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่อาจไม่ทั่วถึง ในข้อมูลการสังเกต การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้ทำวิจัยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นการสังเกตที่ผู้วิจัย ฝึสังเกตอยู่วงนอกไม่เข้าร่วมในกิจกรรมบางกิจกรรม ได้แก่ การเตรียมพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวบ้าน และเครื่องบันทึกภาพ เป็นการใช้กล้องถ่ายภาพจากโทรศัพท์มือถือ ชุมชนบ้านเสมาที่มีต่อพระอิศระชัย (พระลาก) วัดพัทธเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสำรวจพื้นที่ในชุมชนเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อน ในช่วง เดือนสิงหาคม – ตุลาคม โดยในการเก็บ รวบรวมข้อมูลกำหนด หลังจากนั้นจึงไปสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนบ้านเสมาการสร้างความสัมพันธ์ และแนะนำตัวเบื้องต้นเพื่อนำไปสู่การปรับตัว พร้อมทั้งสอบถามข้อมูล ได้แก่ ความเชื่อของชุมชนที่มีต่อพระลาก วัดพัทธเสมา และประวัติความเป็นมาตำนานของพระลาก การติดต่อประสานงานด้วยตนเอง เก็บข้อมูล รายละเอียดแบบเจาะจง โดยนัดวัน เวลา และสถานที่ จากนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล และรายละเอียดแต่ละประเด็น โดยพบปะพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมายพร้อมถ่ายภาพประกอบ การรวบรวมวิเคราะห์ และสรุปผล หากปรากฏกฎ ว่าขาดรายละเอียดข้อมูลส่วนใดก็ไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง ความเชื่อของชุมชนบ้านเสมาที่มีต่อพระลากวัดเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ เพื่อหาข้อเท็จกับข้อมูลที่ได้มา และนำข้อมูลที่เป็นจริงมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของพระอิศระชัย (พระลาก) วัดพัทธเสมา ชุมชนบ้านเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.1 ประวัติความเป็นมาของพระอิศระชัย (พระลาก) พบว่า พระพุทธรูปองค์นี้มีเรื่องเล่าว่า มีอยู่ ด้วยกัน 7 องค์ เป็นพระที่ถูกสร้างขึ้นโดยพระเจ้าแผ่นดินครั้งสมัยอยุธยา แล้วอัญเชิญไปยังหัวเมืองต่าง ๆ หนึ่งใน นั้นคือ นครศรีธรรมราช และมาประดิษฐานอยู่ที่วัดพัทธเสมา ส่วนองค์อื่น ๆ นั้นไม่มีใครรู้ว่าไปอยู่ยังเมืองไหนบ้าง โดยชาวบ้านในย่านนี้จะมาร่วมกันสมโภช และลากพระลงน้ำทุกปี ท่ามกลางความสนุกสนานของคนในชุมชน

1.2 การสร้างพระอิศระชัย (พระลาก) พบว่า มีการสร้างจากโลหะ มีความแข็งแรง มีขนาด เมตร 5 (1.5 เมตร)

1.3 การกำเนิดชื่อพระอิศระชัย (พระลาก) พบว่า โดยข้อมูลที่สัมภาษณ์ จะมีการตั้งชื่อ พระอิศระชัย (พระลาก)ตามชื่อผู้สร้าง ซึ่งมีชื่อว่า อิศระชัย

ภาพที่ 1 แสดงถึงรูปอดีตเจ้าอาวาสวัดพัทธเสมา
พระอธิการแจ้ง พุทธรกษิตโต ท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดพัทธเสมาจนถึง ปี พ.ศ. 2498

ภาพที่ 2 แสดงถึงองค์พระอิศระชัย (พระลาก)

2. ความเชื่อความศรัทธาในพระลากพระอิศระชัย (พระลาก) วัดพัทธเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1 ความเชื่อเกี่ยวกับพระอิศระชัย (พระลาก) พบว่า เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่คู่กับชุมชนบ้านเสมามาเป็นเวลายาวนาน ถึงแม้ในอดีตจะมีการขโมยพระอิศระชัย (พระลาก) เพราะเกิดจากการที่มีคนพบเห็นและเชื่อว่าท่านมีบารมีต่อความเชื่อ ซึ่งทำให้เหล่าผู้คนเกิดการอยากครอบครองเป็นของตน แต่ก็หนีการจับกุมไม่พ้นและยังมีการเล่าว่าพระท่านมีน้ำหนักที่เพิ่มขึ้น และมีการหลอกหลอนของผี จึงทำให้การขโมยไม่สำเร็จชาวบ้านจึงเชื่อว่าท่านแสดงอภินิหารและในอดีตก็มีการเล่าขานในเรื่องการสร้างองค์พระอิศระชัย (พระลาก) ก็เกิดการแปรปรวนของอากาศ

2.2 ชาวบ้านมีความเชื่อต่อพระอิศระชัย (พระลาก) เรื่องคติความพ้องร้อง พบว่า ในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ทรงไว้ซึ่งความถูกต้องและยุติธรรม โดยเฉพาะในการพิพากษาเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินหรือการถกข้อไต่

ภายในครอบครัว เมื่อมีการบนบานแล้วประสบความสำเร็จ ก็จะเล่าต่อกันจนกลายเป็นที่ฟังทางใจเรื่องนี้ สะท้อนให้เห็นว่าพระอิศระชัย (พระลาก) ทำหน้าที่เป็นทางสังคม ในการสร้างความหวังและเยียวยาจิตใจให้แก่ ผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมทางกฎหมาย ความศักดิ์สิทธิ์นี้เชื่อมโยงคุณธรรมเรื่องความซื่อสัตย์ ทำให้มุมมอง ของพระอิศระชัย (พระลาก) ไม่ใช่วัตถุมงคลทั่วไป แต่เป็นเครื่องหมายของความถูกต้องของชาวบ้าน

2.3 ชาวบ้านมีความเชื่อต่อพระอิศระชัย (พระลาก) เรื่องการขอบุตร พบว่า ความเชื่อเรื่อง การขอบุตรเป็นอีกด้านของการพึ่งพาความศักดิ์สิทธิ์ของคนที่มิบุตรยาก ชาวบ้านบางส่วนมองว่าการขอพร จากพระลากเป็นทางเลือกสุดท้ายหลังจากพยายามมาหลายที่ ซึ่งปรากฏผลสัมฤทธิ์ในบางรายจนเกิดเป็นความ เลื่อมใสขึ้นในบางกลุ่มข้อมูลนี้แสดงให้เห็นความศรัทธาของชาวบ้านต่อพระอิศระชัย (พระลาก) มีความการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา และตอบสนองต่อความต้องการของคน การขอบุตรเป็นการแสดงให้เห็น ถึงความเชื่อว่าวัดและสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถช่วยทางสร้างความสบายใจ เมื่อวิถีทางธรรมชาติและวิทยาศาสตร์ ไม่ตอบโจทย์ความต้องการของครอบครัวได้

2.4 ชาวบ้านมีความเชื่อต่อพระอิศระชัย (พระลาก) เรื่องการสมโภชพระอิศระชัย (พระลาก) พบว่าการสมโภชจัดขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคลให้แก่ชาวบ้านที่มาร่วมในพิธี และเป็นการชำระทำความสะอาด องค์พระลาก รวมถึงการแต่งกายที่สวยงามแตกต่างกันในแต่ละปี ก่อนนำพระลากขึ้นเรือพระ เป็นการรวมผู้คน ในหลายด้าน ทั้งด้านจิตใจ ความสามัคคี และความศรัทธาต่อ พระอิศระชัย (พระลาก) ซึ่งคนในพื้นที่และคนต่าง ถิ่นยังคงมาร่วมงานอย่างเนืองแน่น ในพิธียังเป็นการสืบทอดพิธีกรรมทางศาสนา และเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน แตกต่างจากที่อื่นแต่ยังคงมีความเกี่ยวข้องทางสังคม ให้คนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ภาพที่ 3 แสดงถึงคาถาบูชาพระลาก

3. พิธีกรรมและการแก้บนต่อพระอิศระชัย (พระลาก) วัดพัทธเสมา ชุมชนบ้านเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1 การแก้บนเรื่องคดีความฟ้องร้อง พบว่า การแก้บนเมื่อการบนบานความสำเร็จในเรื่องคดี ความ มีความหลากหลาย เช่น การปิดทอง ที่ปรับเปลี่ยนมาปิดที่รูปจำลองหน้าศาลาแทนเนื่องจากข้อห้าม ของทางวัด และการบริจาคเงินลงโก่ง (ตู้รับบริจาค) รวมถึงการถวายอาหารแห้ง หรือการบริจาคอาหารสัตว์ สำหรับสุนัขและแมวจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าการแก้บนไม่ได้ยึดติดอยู่เครื่องเซ่นไหว้อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่มีการปรับให้เข้ากับปัญหาของวัด ทำให้การแก้บนเป็นเอื้อกับวัดและเป็นการสร้างบุญแก่ผู้เลื่อมใส

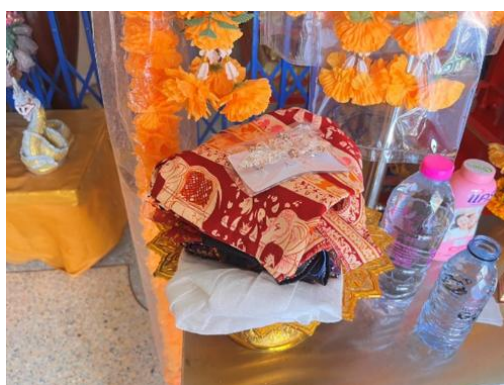

ภาพที่ 4 แสดงถึงคาถาแก้บนพระลาก

ภาพที่ 5 แสดงถึงการปิดทองที่รูปลากพระลาก

3.2 การแก้บนเรื่องการขอบุตร พบว่า การแก้บนสำหรับผู้ที่มีสมหวังจากการขอลูก มีลักษณะเฉพาะ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กทารก เช่น เสื้อผ้าเด็ก ถุงมือ ถุงเท้า ผ้าอ้อม หรือรูปภาพเด็ก เป็นการแสดงเชิงสัญลักษณ์ถึงผลที่พร้อมกับการถวายเครื่องสักการะตามปกติอย่างรูปเทียน ดอกไม้ และเครื่องทรงองค์พระลาก ซึ่งให้เห็นถึงพฤติกรรมเรื่องความเชื่อระหว่างชาวบ้านกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยใช้สิ่งของที่สื่อถึงความต้องการเป็นเครื่องยืนยันความศรัทธา และแสดงความผูกพันทางจิตใจที่ผู้บนบานมีต่อพระอิศระชัย (พระลาก)

ภาพที่ 1 แสดงชุดเด็กในการแก้บนที่ชาวบ้านนำมาถวาย

ภาพที่ 2 แสดงตู้รับบริจาคชาวบ้านที่ไม่สะดวกนำของมาเก็บ หรือประสงค์จะทำบุญเป็นปัจจัย

3.3 พิธีกรรมการสมโภชพระอิศระชัย (พระลาก) พบว่า พิธีการสมโภชพระลากเป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์มาก จะการเตรียมพิธีการต่าง ๆ ซึ่งจะมีชาวบ้านที่มีความรู้และประสบการณ์ในการเตรียมพิธีช่วยกันเตรียมพิธีต่าง ๆ เพื่อให้ตรงกับพิธีที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา และมีชาวบ้านช่วยกันนำของจำเป็นที่ต้องใช้ในการทำพิธีมาให้

ภาพที่ 8 แสดงการเริ่มพิธีบวงสรวงสมโภชพระลาก

ภาพที่ 9 แสดงการเตรียมบายสีบวงสรวงสมโภชพระลาก

3.4 พิธีกรรมการเปลี่ยนเครื่องทรงของพระอิศระชัย (พระลาก) พบว่า ชุดเครื่องทรงของพระอิศระชัย (พระลาก) จะมีการเปลี่ยนในทุก ๆ ปีที่มีการจัดพิธีกรรมการชักพระซึ่งเครื่องทรงของพระอิศระชัย (พระลาก) จะมีอยู่ไม่กี่ชุดซึ่งเป็นการเลือกของชาวบ้านที่จะเลือกใส่แบบไหนในแต่ละปีไม่ได้มีความแตกต่างออกไป ซึ่งบางชุดก็มีชาวบ้านนำมาถวาย เพราะถือว่าเป็นการแก้บน

ภาพที่ 10 แสดงการอัญเชิญพระลาก

ภาพที่ 11 แสดงการสรงน้ำพระลาก

ภาพที่ 12 แสดงการเปลี่ยนชุดพระลาก

อภิปรายผล

1. ประวัติความเป็นมาของพระอิศระชัย (พระลาก) วัดพัทธเสมา ชุมชนบ้านเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประวัติความเป็นมาของพระอิศระชัย (พระลาก) พบว่า พระพุทธรูปองค์นี้มีเรื่องเล่าว่า มีอยู่ด้วยกัน 7 องค์ เป็นพระที่ถูกสร้างขึ้นโดยพระเจ้าแผ่นดินครั้งสมัยอยุธยา แล้วอัญเชิญไปยังหัวเมืองต่าง ๆ หนึ่งในนั้นคือ นครศรีธรรมราช และมาประดิษฐานอยู่ที่วัดพัทธเสมา ส่วนองค์อื่นๆ นั้นไม่มีใครรู้ว่าไปอยู่ยังเมืองไหนบ้าง โดยชาวบ้านในย่านนี้จะมาร่วมกันสมโภชและลากพระลงน้ำทุกปี ท่ามกลางความสนุกสนานของคนในชุมชน

2) การสร้างพระอิศระชัย (พระลาก) พบว่า มีการสร้างจากโลหะ มีความแข็งแรง มีขนาดเมตร 5 (1.5 เมตร)

3) การกำเนิดชื่อพระอิศระชัย (พระลาก) พบว่า โดยข้อมูลที่สัมภาษณ์ จะมีการตั้งชื่อพระอิศระชัย (พระลาก) ตามชื่อผู้สร้าง ซึ่งมีชื่อว่า อิศระชัย

2. ความเชื่อในชุมชนบ้านเสมาต่อพระอิศระชัย (พระลาก) วัดพัทธเสมา ชุมชนบ้านเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.1 ความเชื่อเกี่ยวกับพระอิศระชัย (พระลาก) ความเชื่อเกี่ยวกับพระอิศระชัย (พระลาก) เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่คู่กับชุมชนบ้านเสมามาเป็นเวลายาวนาน ถึงแม้ในอดีตจะมีการขโมยพระอิศระชัย (พระลาก) เพราะเกิดจากการที่มีคนพบเห็นและเชื่อว่าท่านมีบารมีต่อความเชื่อ ซึ่งทำให้เหล่าผู้คนเกิดการอยากครอบครองเป็นของตน แต่ก็หนีการจับกุมไม่ผลและยังมีการเล่าว่าพระท่านมี น้ำหนักที่เพิ่มขึ้น และมีการหลอกหลอนของผี จึงทำให้การขโมยไม่สำเร็จ ชาวบ้านจึงเชื่อว่าท่านแสดงอิทธิฤทธิ์และในอดีตก็มีการเล่าขานในเรื่องการสร้างองค์พระอิศระชัย (พระลาก) ก็เกิดการแปรปรวนของอากาศ สอดคล้องกับการศึกษาของ ทศน์ไท พลมณี ได้ศึกษาเรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนต่อปราสาทวัดพุ ขวงจำปาสัก สปป.ลาว ได้กล่าวว่า หนองสาววัดพุ และขจ้ำ หรือพราหมณ์ ผู้มีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมได้ใจความ ว่า ความเชื่อของชุมชนท้องถิ่นนี้สืบทอดจากบรรพบุรุษ จะมีพิธีกรรมการฆ่าเช่น สังเวบูชา เพื่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ เหตุเคราะห์ร้าย ให้แคล้วคลาด อีกทั้งเป็นการเอาฤกษ์เอาชัยขอลุอาติใน การทำการเพราะปลูกและ ทำการเสี่ยงทายผลผลิตทางการเกษตรหรือสภาพแวดล้อมในการเพราะปลูกของปี นั้น ๆ พ่อคำขนะ สุขสวัสดิ์ ได้ให้ข้อมูลทางความเชื่อที่ชาวบ้านให้ความเคารพและ ศรัทธาคือ องค์ประทับ (ดวงวิญญาณที่มาสิงสถิตในร่างทรงหรือขจ้ำ) นั้นแต่ละปี แต่ละองค์จะเสด็จไม่ตรงกันจะมาเป็นนิมิตในขจ้ำเพื่อเตรียมการ ดวงวิญญาณที่ชาวบ้าน นับถือซึ่งมีทั้งหมด 7 องค์ได้แก่ เสด็จปู่เหศักดิ์, เสด็จปู่แสนคำ, เสด็จเจ้าทิมมะรังสี, เสด็จเจ้าพิตา, เสด็จเจ้าดำแสนงอ, เสด็จเจ้าน้อยหอก, เสด็จปู่พระยากำมะทา ซึ่งใน 7 องค์นั้นจะมี 4 องค์ที่ถูกอัญเชิญมาร่วมในพิธีกรรมคือเสด็จปู่แสนคำ คือ ศักดิ์สูงสุด ประทับในพ่อล่ำ, เสด็จเจ้าทิมมะรังสี ประทับในพ่อล่ำ, เสด็จเจ้าพิตา ประทับในแม่ล่ำ, เสด็จเจ้าดำแสนงอ ประทับในแม่ล่ำ, เสด็จเจ้าพระยากำมะทา ประทับในพ่อล่ำ และปรากฏความเชื่อในการประกอบพิธีกรรม (ทศน์ไท พลมณี, 2560)

2.2 ความเชื่อต่อพระอิศระชัย (พระลาก) เรื่องคติความพ้องร้อง ในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ทรงไว้ซึ่งความถูกต้องและยุติธรรม โดยเฉพาะในการพิพากษาเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินหรือการถ่วงอภัยภายในครอบครัว เมื่อมีการบนบานแล้วประสบความสำเร็จ ก็จะเล่าต่อกันจนกลายเป็นที่พึ่งทางใจ เรื่องนี้สะท้อนให้เห็นว่าพระอิศระชัย (พระลาก) ทำหน้าที่เป็นทางสังคม ในการสร้างความหวังและเยียวยาจิตใจให้แก่ผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมทางกฎหมาย ความศักดิ์สิทธิ์นี้เชื่อมโยงคุณธรรมเรื่องความซื่อสัตย์ ทำให้มุมมองของพระอิศระชัย (พระลาก) ไม่ใช่วัตถุมงคลทั่วไป แต่เป็นเครื่องหมายของความถูกต้องของชาวบ้าน สอดคล้องกับการศึกษา ยุพารักษ์ ชนะบรรวัฒน์ การศึกษาเรื่อง การบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวพุทธในสังคมไทย ได้กล่าวว่า ในการบนของชาวพุทธไทยในปัจจุบันนั้นมักนิยมบนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งในพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นโดยเฉพาะศาสนาพราหมณ์-ฮินดู จะพบ

มีพิธีกรรมการบวชสืบต่อมาเช่น การบวชพระพุทธรูป บวชกับรูปเคารพพระเกจิ และบวชกับรูปเคารพของเทพต่าง ๆ มีพระพรหมเป็นต้น แต่ที่ชาวพุทธไทยนิยมบวชกันมากที่สุดคือ พระพุทธรูป เนื่องจากแต่เดิมมีความเชื่อว่า พระพุทธรูปเปรียบเสมือนตัวแทนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้พุทธองค์ปรินิพพานไปนานแล้ว แต่ชาวพุทธจำนวนมากก็เชื่อว่าพลังอำนาจของพระพุทธรูปยังคงหลงเหลืออยู่ และบางส่วนเชื่อว่าพระพุทธรูปแต่ละองค์มีเทวดาสถิตอยู่ ซึ่งในประเทศไทยมีการสร้างพระพุทธรูปขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยทวารวดีและพัฒนาเป็นลำดับ ทำให้เกือบทุกวัดในประเทศไทยจะมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่เป็นสัญลักษณ์สำคัญสูงสุดทางพระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่งให้ชาวพุทธได้กราบไหว้บูชา (ยุพารักษ์ ชนะบวรวัฒน์, 2560)

2.3 ความเชื่อต่อพระอิศระชัย (พระลาก) เรื่องการขอบุตร ความเชื่อเรื่องการขอบุตรเป็นอีกด้านของการพึ่งพาความศักดิ์สิทธิ์ของคนที่มีบุตรยาก ชาวบ้านบางส่วนมองว่าการขอพรจากพระลากเป็นทางเลือกสุดท้ายหลังจากพยายามมาหลายที่ ซึ่งปรากฏผลสัมฤทธิ์ในบางรายจนเกิดเป็นความเลื่อมใสขึ้นในบางกลุ่ม ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นความศรัทธาของชาวบ้านต่อพระอิศระชัย (พระลาก) มีความการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา และตอบสนองต่อความต้องการของคน การขอบุตรเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อว่าวัดและสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถช่วยทางสร้างความสบายใจ เมื่อวิถีทางธรรมชาติและวิทยาศาสตร์ ไม่ตอบโจทย์ความต้องการของครอบครัวได้ สอดคล้องกับการศึกษา กิตติพงษ์ พลทิพย์ ได้ศึกษาเรื่อง มโนทัศน์เรื่องการบวชกับสุขภาพและความเจ็บป่วย ได้กล่าวว่า พระพุทธรูป พบว่ามีการบวชกับพระพุทธรูปที่สำคัญของชุมชนต่าง ๆ เช่น พระพุทธไสยาสน์ วัดคูหาภิมุข ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา โดยคนในชุมชนเชื่อว่า หากผู้ใดกราบไหว้บูชาจะบันดาลให้ผู้นั้นสมปรารถนา เจริญก้าวหน้าในอาชีพ ภูเขาด้วยบทพระศรีรัตนตรัยจะรักษาโรคได้บำบัดความเจ็บปวด ถ้ามีการบวชผู้เลื่อมใสจะนำหมากพลู ดอกไม้ ธูปเทียน จุดบูชาตั้งไว้ในที่ควร เมื่อสมหวังแล้วจะทำพิธีแก้บนในรูปแบบต่าง ๆ รูปแบบที่นิยมคือ การบวชพระ บวชชี บวชเณร นำสิ่งของ ที่บนไว้มาถวาย ภายหลังมีการปรับวิธีแก้บนอย่างมีแบบแผนมากขึ้น กำหนดเวลาแน่นอน จนกลายเป็นประเพณีแก้บนที่ปฏิบัติสืบมา โดยกำหนดเป็นเดือนหกข้างขึ้นของทุกปี ในอดีตทำพิธีแก้บนกลางคืน ราว 2 ทุ่มเป็นต้นไป โดยจัดแสดงหนังตะลุง 3 คืน เป็นพิธีที่เรียกว่า ตัดเหมรย (มะเหมรย) หรือ เบรีย คือพิธี ที่แสดงว่าพันธะสัญญาที่มีผู้บนบานไว้ได้ขาดจากกันแล้วหรือบรรลุแล้ว (กิตติพงษ์ พลทิพย์, 2564)

2.4 ความเชื่อต่อพระอิศระชัย (พระลาก) เรื่องการสมโภช พบว่าการชักพระของชุมชนวัดพัทธสีมาเป็นการรวมผู้คนในหลายด้าน ทั้งด้านจิตใจ ความสามัคคี และความศรัทธาต่อพระอิศระชัย (พระลาก) แม้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติจะเปลี่ยนไปจนทำให้การชักพระทางน้ำลดลงเหลือเพียงวัดเดียว แต่คนในพื้นที่และคนต่างถิ่นยังคงมาร่วมงานอย่างเนืองแน่นเพื่อความเป็นมงคล และเพื่อสืบสานพระเพณีที่แตกต่างจากชุมชนอื่น ประเพณีชักพระโดยเฉพาะที่วัดพัทธสีมา ไม่ได้เป็นเพียงการสืบทอดพิธีกรรมทางศาสนา แต่เป็นความเชื่อ เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนแตกต่างจากที่อื่นแต่ยังคงมีความเกี่ยวข้องกับทางสังคม ให้คนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สอดคล้องกับการศึกษา Culturio ได้ศึกษาเรื่อง ประเพณีสมโภชเจ้าแม่อยู่หัว (ต่ายย่าน) วัดท่ากระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ได้กล่าวว่า ชาวบ้านก็จะทำพิธีสมโภชเจ้าแม่ โดยพิธีนั้นประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ สรงน้ำพระพุทธรูป และเจริญพระพุทธมนต์การแสดงมหรสพ และการแก้บน (มีพื้นที่ภายนอกวัดสำหรับให้ชาวบ้านที่บนหนังตะลุงหรือมโนราห์ไว้มาแก้บน โดยนำหนังตะลุง และมโนราห์มาแสดงได้) พิธีสมโภชเจ้าแม่อยู่หัวมีพราหมณ์เป็นผู้ทำการบวงสรวง มีการถวายของต่าง และรำโนราห์ 12 บท พิธีแก้บน ใช้โรงมโนราห์ที่ทางวัดจ้างมาในการทำพิธีเป็นเสมือนโอกาสให้คนที่บนบานเจ้าแม่ไว้ ได้เข้ามาแก้บนพร้อมกันภายในงาน มีการให้ลูกหลาน (ชาวบ้านที่ถือกันว่าเป็นลูกหลานของแม่อยู่หัว) ขึ้นมาสลับสับเปลี่ยนกันรำมโนราห์ ทำเช่นนี้ก็เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสเข้าร่วม ทั้งนี้พิธีจะเริ่มในคืนวันแรก และต่อเนื่องไปจนกว่าผู้ที่มาร่วมจะเข้าร่วมได้ครบ (ทั้งนี้ผู้ที่สนใจเรื่องการแก้บน หรือแก้เหมรย ก็สามารถไปศึกษาเพิ่มเติมได้แต่เราจะไม่ยก

รายละเอียดมาพูดถึงในที่นี้) การทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่แม่อยู่หัวหลังจากปฏิบัติตามขั้นตอนทั้งหมดเสร็จสิ้นก็ถือเป็นการจบงาน และรอการวนกลับมาถึงของงานเทศกาลอีกครั้งในปีต่อ ๆ ไป ประเพณีดังกล่าวจึงเป็นเสมือนการสะท้อนวัฒนธรรม และอาจเป็นกุศโลบายของคนในพื้นที่ภาคใต้ในเรื่องของความกตัญญู ที่ทำให้แม้ต้องจากภูมิลำเนาไปทำมาหากิน แต่เมื่อถึงเวลาก็กลับมาร่วมกันเพื่อทำบุญ และรำลึกถึงบรรพบุรุษ รวมถึงใช้เวลากับ คนในครอบครัว นอกจากนี้ ประเพณีข้างต้นก็ยังมีการผสมผสานวัฒนธรรมอื่น ๆ ในท้องถิ่นเข้ามาอย่างกลมกลืน ไม่ว่าจะเป็น มโนราห์ หรือหนังตะลุง ดังนั้น หากเราทุกคนไม่ว่าจะเป็น ผู้ที่สนใจ นักท่องเที่ยว หรือแม้แต่คนในพื้นที่ ช่วยกันสืบสานและอนุรักษ์ประเพณีนี้ต่อไปก็จะทำให้เราสามารถส่งต่อสิ่งดี ๆ เหล่านี้ไปสู่ลูกหลานของเราได้ และอาจจะเป็นจุดเริ่มต้นไปสู่การปลูกฝังวัฒนธรรมอื่น ๆ ในภูมิภาคให้คนรุ่นใหม่รู้จักได้อีกด้วย (Culturio, 2024)

3. พิธีกรรมและการแก้บนเกี่ยวกับพระอิศระชัย (พระลาก) วัดพัทธเสมา ชุมชนบ้านเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1 การแก้บนเรื่องคติความพ้องร้องเกี่ยวกับพระอิศระชัย (พระลาก) การแก้บนเมื่อการบนบานความสำเร็จในเรื่องคติความ มีความหลากหลาย เช่น การปิดทอง ที่ปรับเปลี่ยนมาปิดที่รูปจำลองหน้าศาลาแทนเนื่องจากข้อห้ามของทางวัด และการบริจาคเงินลงโรง (ผู้รับบริจาค) รวมถึงการถวายอาหารแห้ง หรือการบริจาคมอาหารสัตว์ สำหรับสุนัขและแมวจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าการแก้บนไม่ได้ยึดติดอยู่แค่เรื่องเช่นไหว้อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่มีการปรับให้เข้ากับปัญหาของวัด ทำให้การแก้บนเป็นเอื้อกับวัด และเป็นการสร้างบุญแก่ผู้เลื่อมใสศรัทธาต่อการศึกษาศิลปะ วัฒนธรรม แห่ฮ้อย และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง ความเชื่อ และพิธีกรรมการแก้บน กรณีศึกษา พ่อหลวงกัน วัดทุ่งใหม่ ตำบลนาหมอบุญ อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้กล่าวว่า พิธีกรรมการแก้บน พบว่า การรับราชการ ด้านการสอบเข้ารับราชการจึงได้มาบนบานสารกล่าวเพื่อให้มีขวัญกำลังใจในการสอบ ขอบุตรสำหรับคนมีลูกยาก การขอเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยการขอบุตร เพราะตนเองไม่สามารถมีบุตรเองได้ หายจากการเจ็บป่วยไม่สบาย ความต้องการทางด้านจิตใจของบุคคลที่เจ็บป่วยเป็นสร้างแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมทางสุขภาพ โดยที่กำหนดข้อตกลงที่จะเลิกพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น เลิกสูบบุหรี่ เลิกดื่มสุรา เป็นสิ่งแก้บน การขอโชคลาภ ถ้าจะขอในเรื่องเงินก็จะระบุให้ชัดเจนว่าจำนวนเท่าใดระบุเวลาให้ชัดเจน เช่น หากอยากจะทำอะไรเรื่องเงิน โชคลาภ ก็ให้ระบุวัน เดือน ปี ให้ชัดเจน อย่างกล่าวคำขอลอย ๆ หรือระบุกว้าง ๆ ว่า ขอให้โชคดีกล่าวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าหากได้ตามที่ขอ (จิตารัตน์ แห่ฮ้อย และคณะ, 2567)

3.2 การแก้บนเรื่องการขอบุตรเกี่ยวกับพระอิศระชัย (พระลาก) การแก้บนสำหรับผู้ที่มีสมหวังจากการขอลูก มีลักษณะเฉพาะ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กทารก เช่น เสื้อผ้าเด็ก ถู่มือ ถูเท้า ผ้าอ้อม หรือรูปภาพเด็ก เป็นการแสดงเชิงสัญลักษณ์ถึงผลที่พร้อมกับการถวายเครื่องสักการะตามปกติอย่างรูปเทียน ดอกไม้ และเครื่องทรงองค์พระลาก ซึ่งให้เห็นถึงพฤติกรรมเรื่องความเชื่อระหว่างชาวบ้านกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยใช้สิ่งของที่สื่อถึงความต้องการเป็นเครื่องยืนยันความศรัทธา และแสดงความผูกพันทางจิตใจที่ผู้บนบานมีต่อพระอิศระชัย (พระลาก) สอดคล้องกับการศึกษา ชลดา วิไลชนม์ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาคติความเชื่อและวิธีการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) จังหวัดนครราชสีมา ได้กล่าว ในวิถีชีวิตของคนในปัจจุบันประสบกับปัญหาประกอบด้วยความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาแต่โบราณในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์การบนบาน การแก้บน จึงเกิดความรู้สึกที่จะหลุดพ้นจากความทุกข์และปัญหา และขอให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนา จึงบนขอให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนา และเมื่อได้ตามต้องการก็จะนำของมาถวายแก้บนเพื่อที่จะไม่ได้มีสัญญาต่อกัน (ชลดา วิไลชนม์ และคณะ, 2568)

3.3 พิธีกรรมการสมโภชพระอิศระชัย (พระลาก) พิธีการสมโภชพระลากเป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์

จะการเตรียมพิธีการต่าง ๆ ซึ่งจะมีชาวบ้านที่มีความรู้และประสบการณ์ในการเตรียมพิธี ช่วยกันเตรียมพิธีต่าง ๆ เพื่อให้ตรงกับพิธีที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา และมีชาวบ้านช่วยกันนำของจำเป็นที่ต้องใช้ในการทำพิธีมาให้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ปัทมาสน์ สุนทรโรวาท และมนตรี มีเนียม ได้ศึกษาเรื่อง องค์ประกอบและบทบาท ของพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรม และจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้กล่าวว่า เครื่องประกอบพิธีในพิธีกรรมสมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย บายศรีที่สำคัญในพิธีกรรม สมโภชศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชจะมี 5 อย่าง คือ 1) บายศรีปากชาม ใช้เพื่อเข้าในสำหรับ 2) บายศรีพรหม เป็นสัญลักษณ์ของพระพรหม 3) บายศรี 9 ชั้นหรือ บายศรีตัน 4) บายศรีตอ และ 5) บายศรีแก้ว ทอง เงิน แทนเทวดาที่อยู่ในต้นไม้ที่ถูกตัดไปแล้วนำมาตั้งเชิญให้เป็นเทพรักษาในพิธีบายศรีเทพเป็นสัญลักษณ์ของเทพเจ้า และบายศรีพญานาค เป็นสัญลักษณ์ของพญานาคที่เชื่อกันว่าคอยปกป้องคุ้มครององค์ตุคามรามเทพการจัด บายศรีในพิธีกรรมมีขึ้นเพื่อเป็นที่สถิตของเทพแต่ละองค์ บายศรีจึงสื่อถึงความเป็นสิริมงคลเพราะเป็นตัวแทน ของเทพแต่ละองค์ว่าได้มาเข้าร่วมในพิธีกรรมแล้ว การจัดบายศรีในพิธีจึงเป็นการแผ่บุญบารมีว่าพิธีกรรมนี้จะสำเร็จ ผลเพราะมีเทพเจ้ามาเข้าร่วมในพิธีกรรม อาหารคาวหวาน ผลไม้ น้ำ อาหารคาวหรือมีจจะ ประกอบด้วย 1) หัวหมู 2) เป็ดหนึ่ง 3) ไก่หนึ่ง 4) ปลาหนึ่ง 5) กุ้งหนึ่ง 6) ปูหนึ่ง และ 7) ผลไม้ 7 ชนิดไม่มีกำหนดแน่นอน แล้วแต่ พราหมณ์และเจ้าภาพ พราหมณ์บางคนกำหนดว่าจะต้องมีผลไม้คือ มะพร้าว กล้วย อ้อยเนื่องจากผลไม้สามชนิด นี้เป็นอาหารของช้าง ช้างหมายถึงพระพิฆเนศซึ่งเป็น เทพเจ้าที่ชาวฮินดูให้ความเคารพนับถือว่าเป็นเทพ แห่งความสำเร็จทั้งปวง หากนำผลไม้ทั้งสามชนิดมาประกอบ พิธีกรรม พิธีกรรมก็จะสำเร็จผล ขนมหวาน 5 อย่าง ไม่มีกำหนดแน่นอน ขึ้นอยู่กับพราหมณ์และเจ้าภาพแต่ขนมที่ขาดไม่ได้เลย ในพิธีกรรมคือขนมต้มขาว ขนมต้ม แดง ขนมต้มขาวแทนบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ขนมต้มแดงแทนครูบาอาจารย์ ที่ยังมีชีวิตอยู่ ปัจจุบันมักจะพบ ขนมไทย เช่น ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง เป็นขนมหลักในการจัดเครื่องบูชา เนื่องจากมีชื่อเป็นมงคลและหาซื้อ ได้ง่าย น้ำเปล่าเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญในการตั้งเครื่องบูชา ขาดไม่ได้ แต่ปัจจุบันมีการประยุกต์นำ น้ำหวานชนิด อื่น ๆ ในท้องตลาดมาไหว้บูชาเทวดาด้วย เช่น น้ำอ้อยดอม ชาเขียวสีสัน น้ำผลไม้ การจัดอาหารคาวหวาน ผลไม้ และน้ำทำขึ้น เพื่อเป็นเครื่องเสวยของเทพเจ้าที่มาเข้าร่วมในพิธี เมื่อเทพเจ้าที่มาร่วมพิธีได้เสวยเครื่องเสวยเหล่านี้ อย่างอิมหาสำราญจนพึงพอใจ เทพเจ้าก็จะประทานพรให้ตามที่ผู้เข้าร่วมพิธีร้องขอเครื่องประกอบ ประกอบด้วย 1) สังข์ 2) บัณเฑาะว์ และ 3) ฆ้อง โดยเครื่องประกอบทั้งสามชนิดแทนเทพสามพระองค์ คือ สังข์แทน พระนารายณ์ บัณเฑาะว์แทนพระศิวะ เพราะเป็นเครื่องดนตรีของพระศิวะ ฆ้องคือเสียงของพระพรหมที่มีการตี ฆ้องบนสวรรค์ การประกอบเครื่องดนตรีทั้งสามชนิดนี้เพื่อส่งเสียงแห่งความศักดิ์สิทธิ์ออกไป เมื่อเสียงนี้กระจาย ออกไปเป็นสัญญาณว่าปวงเทพได้รับรู้พิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์แล้วและมาร่วมอวยพรให้พิธีกรรมสำเร็จผล (ปัทมาสน์ สุนทรโรวาท และมนตรี มีเนียม, 2561)

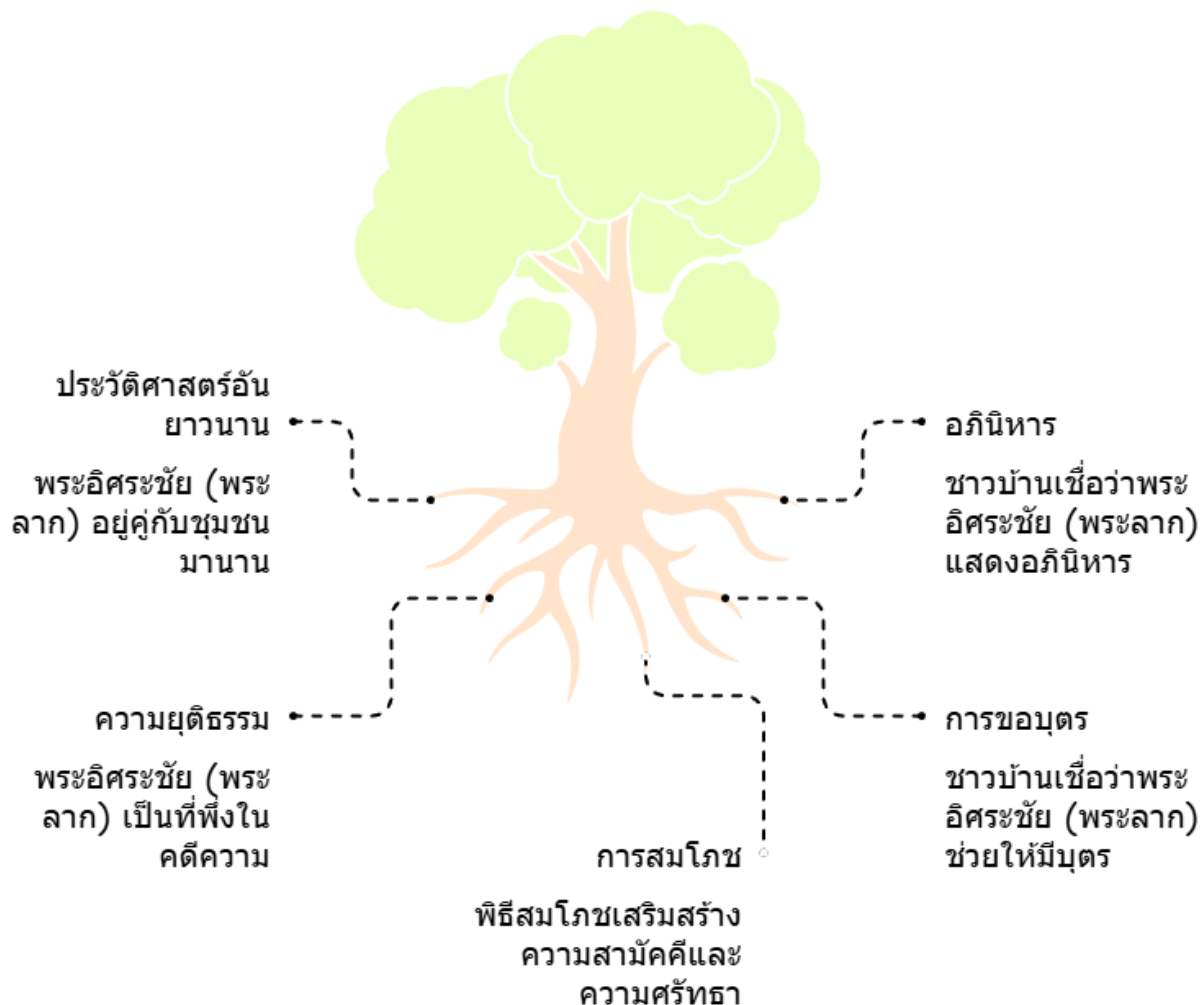
3.4 พิธีกรรมการเปลี่ยนเครื่องทรงของพระอิศระชัย (พระลาก) ชุดเครื่องทรงของพระอิศระชัย

(พระลาก) จะมีการเปลี่ยนในทุก ๆ ปีที่มีการจัดพิธีกรรมการชักพระซึ่งเครื่องทรงของพระอิศระชัย (พระลาก) จะมีอยู่ไม่กี่ชุดซึ่งเป็นการเลือกของชาวบ้านที่จะเลือกใส่แบบไหนในแต่ละปีไม่ได้มีความแตกต่างออกไป ซึ่งบางชุดก็มีชาวบ้านนำมาถวาย เพราะถือว่าเป็นการแก้บน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา เบญจพร ครุฑกุล ได้ศึกษาเรื่องสิ่งทอเชิงสัญลักษณ์จากความเชื่อสู่มงคลชีวิต ได้กล่าวว่า สัญลักษณ์คือสิ่งที่สร้างขึ้นมาทดแทนของจริง ที่ปรากฏ ทฤษฎีทางด้านสัญลักษณ์วิทยาได้เข้ามามีบทบาทในการตีความ หมายทางความงามของศิลปะหลังสมัยใหม่ และเมื่อก้าวถึง การมองคุณค่าทางความงามของศิลปะหลังสมัยใหม่ สิ่งที่เราเรียกว่าสัญลักษณ์ (Sign) การตีความ (Hermeneutics) บริบท (Text) เวลา (Time) และพื้นที่ (Space) ได้เข้ามาแทนที่การถอดรหัส คุณค่าทางความ งามแบบเดิมที่ว่าด้วยองค์ประกอบทางศิลปะ เส้น สี แสงเงา เป็นการตีความจากสัญลักษณ์ไม่ว่าจะเป็นภาษา

รหัส เครื่องหมายสัญญาณ รวมทั้งการสื่อสารอื่น ๆ อีกมากมายของมนุษย์ การศึกษาเกี่ยวกับระบบสัญลักษณ์ หรือ สัญลักษณ์วิทยา จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการเข้าใจในคุณค่า ของการสื่อสารเป็นอย่างยิ่ง สัญลักษณ์วิทยา (Semiology) นั้นเป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการ ให้คำอธิบายต่อสิ่งที่เรียกว่าสัญญาณ (Sign) คือ อธิบายการเกิดขึ้น การพัฒนา การแปรเปลี่ยน รวมทั้งการเชื่อมโยงตลอดจนการ สูญสลายของสัญญาณหนึ่ง ๆ ที่ปรากฏออกมาอย่าง มีระบบระเบียบ สัญญาณเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้มีความหมายแทน ตัวจริงหรือของจริง ซึ่งความหมาย ของสัญญาณนั้นขึ้นอยู่กับตัวบท (Text) และบริบท (Context) ที่แวดล้อมสัญญาณนั้น ๆ (เบญจพร ครุฑกุล, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

ความเชื่อในพระอิศระชัย (พระลาก) ในชุมชนบ้านเสมา

ภาพที่ 13 ความเชื่อในพระอิศระชัย (พระลาก)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สร้างเครือข่ายความร่วมมือ: ชุมชนของเราน่าจะร่วมมือกับหน่วยงานราชการท้องถิ่น เช่น อบต. โรงเรียน หรือแม้แต่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อขอการสนับสนุนทั้งงบประมาณและความรู้ในการจัดงานให้ยิ่งใหญ่ และเป็นที่รู้จักมากขึ้น จะได้ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาชมงานของเราด้วย รายได้ก็เข้าชุมชนเราด้วยข้อเสนอแนะเพื่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จัดทำแหล่งเรียนรู้: เราน่าจะมีศูนย์ข้อมูลเล็ก ๆ หรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนเล็ก ๆ ที่รวบรวมเรื่องราวของพระอิศระชัย (พระลาก) ประวัติวัดพัทธเสมา และประเพณีลากพระโดยเฉพาะ จะได้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับลูกหลานและผู้สนใจได้เข้ามาศึกษาได้ตลอดเวลา ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เรามีประเพณีที่งดงาม มีพระอิศระชัย (พระลาก) ที่ศักดิ์สิทธิ์ เราควรจะใช้สิ่งเหล่านี้เป็นจุดขายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมชุมชนของเรา การท่องเที่ยวจะช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และทำให้ประเพณีของเราเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้นด้วย ข้อเสนอแนะเพื่องานทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิธีการทำเรือพระทางน้ำชุมชนบ้านเสมาที่มีต่อพระอิศระชัย (พระลาก) วัดพัทธเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรศึกษาการเตรียมอุปกรณ์การตกแต่งเรือพระทางน้ำชุมชนบ้านเสมาที่มีต่อพระอิศระชัย (พระลาก) วัดพัทธเสมา หมู่ที่ 6 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ พลทิพย์. (2564). มโนทัศน์เรื่องการบนบานกับสุขภาพและความเจ็บป่วย. วารสารนวัตกรรม การศึกษาและการวิจัย, 5(1), 156-163.
- ชลดา วิไลชนม์ และคณะ. (2568). การศึกษาคติความเชื่อและวิธีการแก้บนทำวสุรนารี (ย่าโม) จังหวัด นครราชสีมา. วารสารมนุษยสังคมศิลปาสาร, 7(2), 24-40.
- ชวนอ่าน. (2566). ชักพระ: ประเพณีทำบุญในวันออกพรรษาของชาวนครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2569 จาก <https://library.wu.ac.th/content/chak-pra-festival/>
- ทัศน์ไท พลมณี. (2560). ความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนต่อ ปราสาทวัดพู แขวงจำปาสัก สปป.ลาว. วารสาร ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9(1) 55-66.
- ธิดารัตน์ แซ่อ้อย และคณะ. (2567). ความเชื่อและพิธีกรรมการแก้บน กรณีศึกษา พ่อหลวงกลั่น วัดทุ่งไหม้ ตำบลนาหมอนบุญ อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. Applied Economics Management and Social Sciences, 1(2), 13-20.
- เบญจพร ครุฑกุล. (2565). สิ่งทอเชิงสัญลักษณ์จากความเชื่อมสัมพันธ์ชีวิต. ใน ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะ การออกแบบ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปัทมาสน์ สุนทรโอวาท และมนตรี มีเนียม. (2561). องค์ประกอบและบทบาทของพิธีกรรมสมโภช ศาลหลักเมืองนครศรีธรรมราชที่มีต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรม และจังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ยุพารักษ์ ชนะบวรวัฒน์. (2560). การบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวพุทธในสังคมไทย. ใน ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม. (2556). พระลากวัดพัทธเสมา. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2569 จาก <https://shorturl.asia/yql5Q>.
- Culturio. (2024). ประเพณีสมโภชเจ้าแม่อยู่หัว(ต่ายย่น) วัดท่าคุระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา. Retrieved January 1, 2026, from <https://culturio.sac.or.th/content/1422>.